BARTŁOMIEJ KOTOWSKI

JĘZYK BUNT TOŻSAMOŚĆ

Socjologiczno-antropologiczne studium empiryczne subkultury młodzieżowej rap

ВИСНОВОК

Зміни в соціальній, політичній і культурній сферах, які відбулися в Польщі, Україні та інших країнах Центральної та Східної Європи після 1989 року, дали можливість вільного пересування музичних стилів, популярних в США і Західній Європі. Наслідки тих змін міцно укоренились в світі молодіжного стилю, під назвою Реп. Соціальна несправедливість і нерівність, мрії про правовий та стабільний світ, стали причиною бунту і протесту молодого покоління в кінці XX і початку XXI століття. Бунт знайшов своє відображення в текстах реп-пісень. Особи, що ототожнюються з субкультурою реп, звертають особливу увагу на життєві проблеми молодих людей, свої проблеми та своїх ровесників. Динамічна реальність, що змінюється, будить багато контроверсій, схиляє до рефлексії, а також викликає крайні емоції. Люди, що творять світ субкультури реп, спостерігають оточуючу їх реальність і часто її коментують, через що виражають брак заспокоєння потреби у безпеці, одночасно також даючи за тим вираз своїм артистичним амбіціям.

Реп то є культурний рух і музичний жанр, який виник на початку 70-х років в США. Він дав можливість молодим людям вільно висловлювати свою думку і занепокоєння, провокованих реальністю, в якій вони живуть. Належить підкреслити, що швидкий розвиток репу наступив завдяки вільному доступу до світу в цю пору, що залишається поза „залізною завісою”.

Соціальні проблеми, такі як бідність, безробіття, відсутність перспектив на гідне майбутнє, геополітична ситуація, віра часто критикують в ліриці репу. Рифмований сленг, одягнений в реп музику, швидко став не тільки способом виразити емоції молодих людей, але також одним із способів життя в повному суперечливостей і контрастів в постмодерністському світі. Це форма протесту молодих людей проти оточуючої їх реальності.

Вибір теми даної роботи продиктована, по-перше, необхідністю порівняльного аналізу та систематизації питання про кратність і плинність субкультури реп, як символу постмодернізму. По-друге, на мій погляд, молодіжна субкультура репу вимагає поновлення антропологічних досліджень, спрямованих на ідентичність та мову людей, які ідентифікують себе з цією групою людей. По-третє, аналіз значень, приписуваних символів і знаків, загальноприйнятих в субкультурі,

але диференційованих національною приналежністю до Польщі та України. Такі переконання вплинули на структуру досліджень, в яких вихідний матеріал був з текстів польських і українських реп пісень.

Аналіз, що міститься в даній роботі, є результатом досліджень, проведених в країнах таких близьких і одночасно таких різних один від одного, як у культурному, так і в мовному питаннях. У дослідження було включено в загальній складності 71 особу і було проведено в 2013 році на території Польщі та України з метою виявлення назв елементів мови репу,які використовувались в контексті бунту і протесту серед польської та української молоді. Крім того, в дослідженні було використано класифікацію і опис, що міститься в світі репу, через інтерпретацію польських і українських учасників цієї субкультури.

Дослідження в контексті вбудованої субкультури реп розуміється як символ постмодерну і здійснюється на території двох країн, і дає можливість широкого розуміння цього питання, ідентичності та її символічного виміру, оскільки, як стверджує Тадеуш Палечний "ідентичність зіткана із символів [...] і є дуже великою областю тотожності ідентичності різновиду змінних культурного змісту”. Отримані результати дозволяють перевірити гіпотези, що виникають у дисертації.

Результати цього дослідження показали, що люди, які заявляють членство до субкультури, мають проблеми з їх власною ідентичністю. Незважаючи на інтерес до репу серед всіх респондентів, що прийняли участь в опитуванні, тільки 27 осіб ідентифікують себе з субкультурою, в той час як 33 особи почали активно займатись графіті, брейк-дансом (26 осіб), репу (31 особа) та ді-джеями (4 особи). З усього контингенту опитаних 44 особи заявили інтерес в більш ніж однієї з субкультур. Рівночасно позицію фаталізму перед реальністю проявило 48 осіб, для яких реп пісні є виразом неспокою їх творців і стосуються важливих життєвих проблем (49 осіб). Аналіз культурних, вербальних, графічних знаків та символів виявило проблему з денотацією, а отже семіотичні обмеження респондентів. Таким чином можна прийняти, що поставлена в дебатах гіпотеза підтвердилась за малим виключенням. Так ось молодь, яка досліджувалась, декларувала дуже високе матеріальне становище, отже можна прийняти, що вона не була маргіналізована суспільно. Лише 16 осіб декларувало погане (14) і дуже погане (2) матеріальне становище і можна прийняти, що для тих самих людей слова, що містяться в текстах, є вираженням протесту і бунту проти реальності.

Погляди, зовнішній вигляд, музика, яку слухає молодь, має величезне значення в пошуках культурної ідентичності. Брак чітких меж між субкультурами, фрагментарність, розслабленість групових зв'язків сприяє цьому явищу, оскільки дає можливість вибору, а одночасно необмежену кількість комбінацій різних елементів, символів і знаків, що походять одночасно з кутових культурних рухів. Неоднорідність, розподіл і різноманітність є характеристичними ознаками для субкультури постмодернізму. Це дає молоді необмежені можливості пошуку власної ідентичності.

Важливо відзначити, що респонденти відчувають труднощі з позначенням і конотацією культурних символів. Значення, які криються за вербальними та графічними знаками і символами, таких як графіті і "пішов на хуй" є інертно емоційними для респондентів. Графіті, як частина субкультури репу, асоціюється з бунтом для 14 осіб, в той час саме графіті найбільше подобається респондентам у вигляді хіп-хопу, яке зацікавило 33 особи, і яку активно культивує 21 особа.

Зовнішній вигляд репера найбільш асоціюється з бунтом для 19 осіб. Це дуже цікаве явище, тому що тексти реп пісень, виконавцями яких є репери, пов'язані переважною більшістю респондентів з бунтом (49 осіб). По відношенню до вищесказаного, можна зробити висновок, що репер асоціюється з бунтом тільки в конкретній ситуації (суворому контексті), під час виконання реп пісень. На додаток до цієї ситуації, образ репера є інертним по відношенню до респондентів і не означає бунт.

Культурними байдужими символами для респондентів є репер, бро (bro), бухло (buch), бреакданс стайл, а також мордрворот (zakuta pała). На увагу заслуговує факт, що означення стилю танцю, який стисло пов'язаний з субкультурою реп, тобто бреакданс стайл, подібно як байдужий репер для респондентів. Вирази «фак ю» («fuck you»), бомбінг, блокерс, «сучка» є культурними символами, які часто асоціюються з бунтом. Тому слід сказати, що культурний символ, який найчастіше асоціюється з бунтом у осіб, що ототожнюються з субкультурою реп, є вульгаризм, що походить з англійської мови «fuck you».

Результати досліджень вказують, що тексти пісень виконують пізнавальні функції, а пропоновані через реперів мовні звороти і вульгаризми стають змістовою сіткою, накладеною на випробовувану через молодь реальність, що походить головним чином з англійської мови, яку знає 44 респонденти, а 29 слухає в неї свою улюблену музику. Концептуальна основа, яка накладає реальність і певне фатальне уявлення про

реальний світ, міститься в текстах пісень, які коментують навколишнє середовище респондентів (58 осіб), впливають на важливі життєві питання (49 осіб) та висловлюють стурбованість творчих особистостей (48 осіб). Суспільне середовище, з яким ототожнюються респонденти заперечує довколишню реальність однаковою мірою в Польщі, як і на Україні. Тексти пісень як і переказ, який укладають не залишаються байдужим респондентами. Ступінь невдоволення респондентів з окремих елементів суспільної реальності дуже високий.

Зміни у соціально-політичній і економічно-господарській площинах, спричинили зміни у рівні та стилю життя молоді. Це явище особливо характерно для польського та українського "покоління трансформації". Музика реп, а більш конкретно, що говорять реп тексти, не тільки коментують актуальну реальність, але вказують на спосіб інтерпретації. Реп є відображенням реальності, випробовуваної через реперів. Підтвердженням гіпотези, що засновує залежність, існуючу між конструюванням світу через осіб, декларуючих приналежність до субкультури, а запозиченнями слів і понять з текстів пісень в щоденну комунікацію. Особливе значення мають запозичання з англійської мови, а саме вульгаризми. То вони складають змістову сітку, яка використовується молодими людьми, і в той же час стає символом соціальної маргіналізації. У той же час змістова сітка стає парадигмою у постмодерністському світі.

Соціальний блок за зовнішнім виглядом, поведінці, стилю може бути нанесений на інших пристроях в області соціальної реальності, таких як реп субкультури. Але це не означає про належність індивіда до соціальної групи. Дійсно, людина може одягатися в субкультурному стилі, але не ототожнювати себе з цією групою, або навпаки, ототожнювати себе з субкультурною групою, брати участь в ній, але не звертати уваги на стиль або одяг, що є характеристичною ознакою субкультури, або поєднувати навіть кілька елементів, рівночасно характерних для різних, іноді зовсім контрастних субкультур, підкреслюючи таким чином свою ідентичність і індивідуальність.

Місто, як символ постмодерну, а також досвід міського простору відзначається як метафора реальності, тобто молоха, лабіринту, боротьби, як джерела інспірації, а одночасно об'єкту ненависті. Проведені дослідження, як у Польщі, так і в Україні надали багато цікавої інформації на тему субкультури реп і її окремих елементів на конфронтаційній площині, якої спільним називним відмінком є бунт. Тому що це бунт

призводить до дії і є результатом відмови від загальновизнаних стандартів, правил і будь-яких інших факторів, які викликають спротив. Безсумнівно бунт змушує до активності і мотивує приналежність респондентів до субкультури реп. Бунт вписаний в соціальне життя. Натомість бунтарська позиція витікає не тільки з факту, в який спосіб ми розуміємо довколишню реальність, але перш за все з бажання підняття дій, бо бунт дозволяє молодим людям виражати свої погляди і боротися за свої переконання. Бунт є виразом неприйняття соціального світу навколо нього для пошуку нового порядку, способу життя, нової соціальної реальності, яка бореться за відмову від усього, з якою він не згоден. Він також є одним із способів життя польської та української молоді.

Тексти реп пісень описують і коментують досвіди їх виконавців, критично мислячих з довколишнім їх світом. Самі тексти стосуються і сильно зв'язані з життям в сучасному світі розробників, бо „все не завжди пов'язане з чимось ще, незважаючи ні на що”. Фаталізм, який домінує в текстах є результатом досвіду учасників субкультури реп, тому, що „кожен досвід є будь-чиїм досвідом, досвідом якогось конкретного «Я»”, той досвід не залишається байдужим для творців і учасників субкультури реп, бо „необхідною релятивною ознакою досвіду кожної людини є його суспільний характер. Досвід індивіда завжди є досвідом його взаємодії з іншими індивідами. Особистий досвід завжди є соціально-культурним досвідом”, а самий досвід участі в субкультурі реп – пригадайте, має характер співтовариства. Особи, що ототожнюються з цією субкультурою, мають свою власну інтерпретацію світу. Бо субкультура складає спосіб компонування і власного вираження „я”, яке виявляє дуже чітке субкультурне диференціювання з фрагментарним характером.

Галина Мєліцка зазначає, що „важко визначити модель ідеальної людини початку двадцять першого століття, який являє собою модель відповідно з постмодерністським «духом часу». Тим не менш, „ідентичність індивіда насправді визначається не тільки його соціальною приналежності, але його здатності йти на ризик створення самого себе. Не суспільне приписування, але самовизначення, а точніше, говір про себе в прийнятих з індивідуалізованих описових категоріях, складає суть власного існування”. Характеристичною ознакою, домінуючою серед осіб, що ототожнюються з субкультурою реп, є багатообразна субкультурна ідентичність, яка є ефектом пошуку своєї власної індивідуальної тотожності, власного „я”. Різноманітність” є домінуючою ознакою, бо стикування із собою різноманітних

елементів, характеристичних ознак для декількох субкультур, з метою власного пошуку „я” є ознакою, дуже виражальною і нерідкою в групі досліджуваних. „Усвідомлення власного існування є людина специфічних знань про те, що вона завойована на особистому досвіді, орієнтованому на соціальний контекст сенсу [...].Суспільний контекст значень є прийнятим через індивіда і суспільним способом, що зобов'язує в її середовищі на інтерпретацію і освідчення реальності. Його основною функцією є комунікація з людьми, обмін інформації, погодження судів, маніфестація власних переконань, а також те, щоб встановлювати сфери явищ, що інтерпретуються, як правда з реальністю, що зобов'язує”.

Фрагментація і великий вибір у пошуках власної гіперіндивідуальності у творчої символічної одиниці, яка постійно формує свою власну унікальну особистість «Я». Пошук нового, синтез, а також прагнення „за новизною” ніяковіє з міражами і використанням елементів існуючого до цих пір субкультурного капіталу, даючи нову постмодерністську якість. Як результат, учасник особа постмодерністської субкультури репу, як у Польщі так в Україні, намагається відрізнитися від інших, інтерпретувати один одного через призму атакуючих мейнстрімів, і ґрунтуючись на своєму досвіді або субкультури, повстає проти світу. Брак схвалення для реальності проявляється в позиції бунту, що приводиться часто в естетичні коди, символи і характеристичні знаки для субкультури реп. Це є мабуть більш протест ніж бунт, оскільки не засновує поведінковою активності, але вербалізується означенням стану речей.

Постмодерн приналежність до субкультури репу проявляється в його фрагментації. Дійсно, велика кількість людей, які ідентифікують з цієї субкультурою, не практикує будь-яку форму репу. Тим не менш, слід підкреслити, що найбільш поширеною формою цієї субкультури є графіті, які практикують в першу чергу чоловіки в українському мегаполісі. Люди ідентифікують себе з реп-субкультурою, як зазначено вище, мають пасивний інтерес до елементів репу. Слід відзначити, що найбільш активно субкультурна шоу людина ототожнює себе разом з двома рухами субкультур, у тому числі реп субкультури.

Вигляд сучасного репера не відрізняється ні в Польщі, ні в Україні. Характеристичною ознакою є своєрідна зачіска, шапка з навісом, хустинка на голові, золоті зуби, ланцюг, тимчасово відсторонений на шиї, вільний T- shirt, блуза з капором, рюкзак, вільні брюки із зниженим кроком, а також спортивне або шкіряне взуття.

Розпізнавальним елементом польського від українського репера є золоті і алмазні зуби, а також рюкзак.

Серед реперів, що ототожнюються з субкультурою, найбільше осіб ідентифікуються з двома субкультурами. Улюбленими музичними жанрами осіб, що ототожнюються з репом, крім самого репу, є попса, диско і класична музика. Жодна з жінок не слухає музику фанк, і особи у поганому фінансовому становищі не слухають музику хаус, фанк і соул. Головним джерелом інформації про реп є купа знайомих, інтернет-колег. Переважна більшість осіб принаймні раз брали участь в реп концерті. Понад половина має свого улюбленого репера.

Особи, що ототожнюються з субкультурою реп, виявляють джерело індивідуальної, культурної і суспільної ідентичності. Однаковою мірою система вартості, як і стиль життя, через участь в обраних формах субкультурної діяльності, наряду з його елементами, стисло зв'язані із сприйманням світу через цих осіб. Молодь часто ідентифікувалася одночасно з різними субкультурними рухами, а приналежність в декілька субкультур свідчить про багатогранну ідентичність респондентів і підтверджує правдивість наведеної гіпотези.

Мова реп багата ресурсами і збагачує словниковий запас сучасного ресурсу. Місце субкультурної лексики тісно пов'язане з визначенням себе з групою. Мислення в термінах конкретних субкультур та інтерпретації реальності не байдуже до мотивації життя і досягнення мети. Використання соціолекту реп і знання сленгових слів підкреслює ідентичність індивіда.

Тексти польських і українських пісень складають своєрідний лексичний накопичувач. Лексично збагачувана експресія є неодноразовою вульгаризацією і наповнена негативними словами. Мова репу є в образливих формах, вульгаризмах, словах і фразах негативної оцінки, мовні кальки, слова змістовного скорочення, запозичання з іноземних мов, семантичні запозичання, структуральні, внутрішні: із злочинного діалекту з розмовної мови, з мови наркоманів; словотворчі неологізми, неосемантизми, лексичні неологізми, неофразеологізми, а також своєрідні змістові скорочення, мовні зрощення, здрібніння, пестливі форми, ввергання, вислови і адресні звороти.

Результати досліджень показують, що бачення світу включає в себе бажання бунту і протесту, що є вирішальним елементом членства людей, що ототожнюються з субкультурою реп. Брак кордонів дає невичерпану можливість налаштування для

створення і використання символів і "досягнення" різних субкультур. Еманація відмінності виявляє сильні спілки не тільки з самим стилем буття, життя чи одягу, але перш за все з контекстом, вбудованим в навколишню дійсність, яка підлягає перекладу і інтерпретації на умови країни, в якій адаптувався реп.

Бунтарська позиція спрямована в першу чергу на людей і об'єкти, рідко буває абстрактним явищем. Сильні зв'язки з США, де реп народився, видимі є перш за все в лексичному шарі однаковою мірою як поляків, так і українців. Виборчі технології адаптовані до соціально-політичних і поточних проблем країни. Не в останню чергу в тій же мірі це допомагає пояснити свій спосіб бачення та інтерпретації дійсності.

Інтерв'ю з респондентами показали, що мова репу викликає емоції і змушує нас замислитись про світ навколо нас. Події, що викликають бунт у фаталізмі, повних егоцентризму текстах реп пісень є несправедливість, нерівність, влада, брак перспектив, обмеження і бунт має сенс лише тоді, якщо є груповою дією.

Найбільшою проблемою респондентів є низький рівень життя, але для осіб з Польщі більш тривожним є безробіття, брехливість, біда і брак перспектив на майбутнє, для осіб з України натомість це корупція, брак перспектив на майбутнє, несправедливість і політика. Найважливішими цінностями для поляків є любов, здоров'я, дружба, свобода і повага, але для українців дружба, здоров'я, самореалізація, свобода і любов.

Мовою репу висловити суть цієї субкультури, тому що зміст пісень містить спровокований стимул навколишнього світу, характеризуючий і характеристичний переказ цього молодіжного руху. Мова того переказу конкретизована онтологією, за допомогою якої людина ідентифікує себе з субкультурою реп, описує світ, і не відкидає суверенітет іншої людини, її приналежність до іншої субкультурі, або слухає його улюблену музику. Отже, вона повинна зробити висновок, що бунт і протест проти дійсності в ліриці репу, який приймає фаталістичну форму є результатом проблем з багатообразною і плинною ідентичністю.